

ОСОБЕНОСТИ НА ОТРАЗЯВАНЕТО НА СЪБИТИЯТА В КАТУНИЦА В ДВА БЪЛГАРСКИ ВСЕКИДНЕВНИКА (В. „24 ЧАСА“ И В. „СТАНДАРТ“)

Милена Френкева¹

В статията е направен сравнителен контент анализ на материалите, отразяващи събитията в Катунница в българските всекидневници – в. „24 часа“ и в. „Стандарт“, в периода 24.09 – 24.10.2011 г. Проучени са моделът на разпределение на статиите в изследвания едномесечен период, както и особеностите на медийния език, очертан е обхватът на основните медийни теми. Проучени са използваните думи и словосъчетания за назоваване на събитията, както и синонимите за етикетирание на страните в конфликта и са анализирани паралелите с историческите събития от настоящата и миналата история.

Ключови думи: конфликт, Катунница, контент анализ, вестници, насилие

Традиционната българска преса като част от общото медийно пространство отразява активно събитията в Катунница, които са резултат от редица процеси и трансформации в съвременното българско общество и един от многото възможни отговори на дълбоката политическа, социална и морална криза в България в периода на дългия и продължителен преход в България. Сnižеното доверие към българските институции и липсата на последователност в борбата с престъпността и корупцията, недоволството на гражданите от липсата на сигурност и справедливост в ежедневието живот, както и липсата на адекватна политика в областта на интеграцията на ромите са част от факторите, довели до появата на събитията в Катунница. Тепърва изследователите от различни научни направления ще изучават феномена Катунница и ще търсят обяснения за неговата поява и причини за възникване.

---

¹ Милена Френкева – доктор по социална психология от ИИНЧ при БАН
Адрес за контакти: mdfole@abv.bg phone

Метод

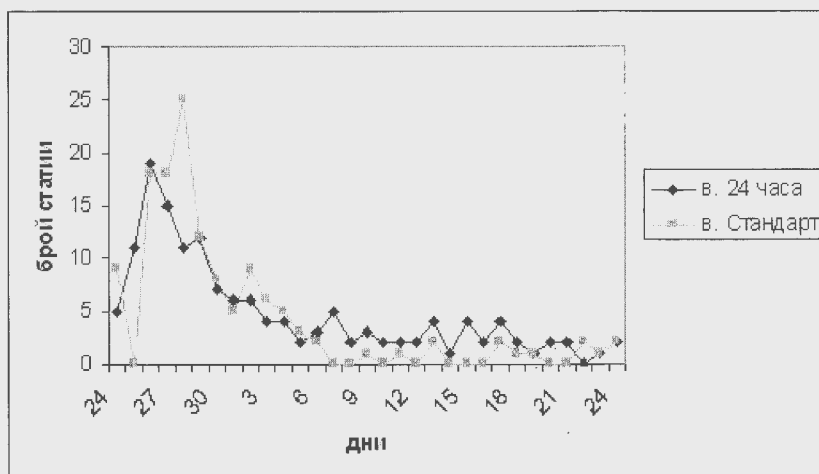
Обект на настоящия анализ са статии, отразяващи събитията в Катунца във българските вестници „24 часа“ и „Стандарт“, проследени в едномесечен период от началната дата на появата на събитието. Основният метод, който е използван в изследването е контент анализ. Статиите са подбрани по ключова дума Катунца и са подложени на експертна оценка.

Анализът на изследването отново включва проучване на особеностите на медийния език и установяване на модела на разпределение на статиите през изследвания месец. Следващата стъпка в анализа включва определяне на думите и словосъчетанията, използвани за етикетирание на събитията в Катунца. Изследвани са също и синонимите за етикетирание на участниците в конфликта.

Друга стъпка в анализа е свързана с определяне на водещите медийни теми и откриването на позовавания на исторически събития – от настоящето и от миналото (Стоицова и др., 2004, 2005а, 2005б).

Дискусия

Резултатите от изследването показаха, че и при двата български вестника се наблюдава мощно начало на отразяването в медийния интерес към събитията в Катунца (граф. 1). Общият брой на статиите за събитията в Катунца в изследвания едномесечен период обхваща 144 статии във в. „24 часа“ и 130 статии във в. „Стандарт“. Отразяването се разделя на три основни периода в зависимост от своята интензивност: период на интен-

Графика № 1. Модел на разпределение на статии във в. „24 часа“ и в. „Стандарт“, отразяващи събитията в Катунца в периода 24.09.2011 -24.10.2011 г.

зивно отразяване, период на поддържащо отразяване и период на затихване в отразяването. Периодът на интензивното отразяване на събитията в Катунца обхваща периода от възникване на събитието до 11 ден от неговото отразяване. През този период броят на статиите във в. „24 часа“, отразяващи размириците в Катунца варират по брой в диапазона между 4 – 19 статии. Съответно във в. „Стандарт“ броят на статиите в този период варира в диапазон между 5 – 25 статии. Най-големият пик във в. „24 часа“ се наблюдава на третия ден от началото на периода с 19 статии, а във в. „Стандарт“ на петия ден от началото на изследвания период с 25 статии.

Интересно е да се отбележи, че във в. „24 часа“ интересът към събитията се запазва по-дълго до края на изследвания период, въпреки че се наблюдава постепенен спад в интензивността на отразяване. За разлика от него във в. „Стандарт“ се наблюдават прекъсвания в отразяването на събитията, последвани от период на засилване на медийния интерес и преминаване към период на затихване в отразяването.

Медиен език и стил

За в. „24 часа“ традиционно е характерен по-разговорен и експресивен медиен стил, който се наблюдава и при отразяване на събитията в Катунца. Характерно за отразяването във вестника е широката употреба и по-голямо разнообразие от думи и словосъчетания за означаване на събитията в Катунца, по-често използване на етнически натоварена лексика, по-широка употреба на метафори и по-голямо разнообразие от исторически позовавания.

Във в. „Стандарт“ се наблюдава смесен медиен стил с преобладаване на формалния, информативен стил, пред експресивния, по-малко разнообразие от думи и словосъчетания за означаване на събитията в Катунца, по-рядка употреба на етнически натоварена лексика, рядка употреба на метафори и по-малко разнообразие от исторически позовавания.

В хода на анализа е установена ясно изразена тенденция за позоваване на авторитети във връзка със събитията в Катунца. Медийната стратегия, обвързана с тяхната поява на страниците на двата български всекидневника вероятно е свързана с необходимостта от успокояване на общественото мнение, от една страна, и постигане на по-голяма яснота в дефиниране на наблюдаваните събития, от друга страна. Авторитетите, на които се позовават двете медии се групират в няколко категории и подкатегории в зависимост от средата, от която произлизат – политическа, научна и др. Те се разделят на: политически авторитети – правителствени и опозиционни (парламентарни и извънпарламентарни), научни авторитети (български и чуждестранни), ромски авторитети и др.

В хода на изследването се установи широка употреба на думи и словосъчетания за означаване на събитията в Катунца (табл. 1). Те се обособяват в следните основни групи: акцентиращи върху вида на събитията; неутрални думи и словосъчетания; подчертаващи неетническия характер на събитията; включващи етнически нюанс; подчертаващи трагичния ха-

рактер на събитията; подчертаващи криминалния характер на събитията; подчертаващи расисткия характер на събитията; характеризиращи събитията като акт на насилие и метафори.

Някои от думите и словосъчетанията акцентират върху вида на събитията (размирици, бунт, конфликт и др.). В част от тях се подчертава спецификата на наблюдаваното събитие, окачествено като конфликт (персонален конфликт, етнически, неетнически и др.). Най-често ситуацията в Катунца се определя като персонален конфликт.

Част от използваните думи и словосъчетания носят по-формален характер и само дефинират събитието, без да го класифицират по вид (проблем, случай, събития, положение, ситуация и др.). Други го свързват с противопоставяне на властта и изразяване на недоволство от нея (метеж, протест, размирици).

Част от думите и словосъчетанията подчертават етническия характер на събитията (етническо напрежение, етнически сблъсък, етнически конфликт и др.), други отричат наличието на етнически елемент в тях (конфликт не етнически, персонален проблем и др.).

Таблица 1. Широка употреба на думи и словосъчетания за означаване на събитията в Катунца в българските вестници „24 часа“ и „Стандарт“

вестници	използвани думи и словосъчетания
в. 24 часа	персонален проблем, личностен въпрос, въпросът не е етнически, напрежение, инцидент, ситуация, конфликтна ситуация, взривоопасна ситуация, случай, случая в Катунца, случай – криминален, персонално натоварен, недоволство, антицигански протести, всенародни вълнения, насилие срещу ромската общност, вълнения, подчертано етнически натоварени, конфликт, конфликт с етническа окраска, нападение, атаки, размирици, саморазправа, погроми, протести с етнически елемент, меле, взрив на възмущение и негодувание срещу една системна несправедливост, бунт срещу олигархията, бунт срещу ментето, в което живеем 22 години, война срещу ромите, антисистемно въстание, плосък сблъсък на агитки, пожар, пожар на бунт, пожар в Катунца, ексцесия срещу ромите, Септемврийско въстание срещу цар Киро, метафора на недоволството, протест, етнически сблъсък, конфликт с етническа окраска, вълнения, подчертано етнически натоварени, насилие срещу ромската общност, линч, линчуване
в. Стандарт	инцидент, напрежение, конфликт, персонален конфликт, етнически конфликт, конфликти, протест, размирица, трагедия, ексцесии, погром, сблъсък, сблъсък на етническа основа, криминален инцидент, обстановка, размирици, напрежение, трагедия, случай криминален, етнически, тревожни събития, метеж, гневът на потиснатите бели, физическа саморазправа, кървава саморазправа, кървави блъфове, линч

Срещат се и групи от думи и словосъчетания, които свързват събитията с различни прояви на насилие: насилие срещу малцинствена група (насилие срещу ромската общност и др.), проява, продиктувана от расистки мотиви (линч и др.) или криминално деяние (криминален инцидент и др.). Други думи и словосъчетания подчертават трагичния характер на случващото се в Катунца (трагедия и др.).

Във в. „24 часа“ се наблюдава по-голямо разнообразие от думи и словосъчетания за означаване на събитията в Катунца (табл. 1). Присъстват думи и словосъчетания от всички изброени групи. Голямо е разнообразието от думи и словосъчетания, включващи етнически нюанс. Отделна група включва употребата на експресивни думи и словосъчетания с метафоричен характер като меле, пожар на бунт, бунт срещу олигархията и др.

Във в. „Стандарт“ се наблюдава широка гама от думи и словосъчетания за означаване на събитията в Катунца, но с по-малко разнообразие в сравнение с тези, използвани във в. „24 часа“ (табл. 1). По-често се срещат неутрални думи и словосъчетания за означаване на събитията като ситуация, инцидент и др. и по-рядко експресивни думи с метафоричен характер, тенденция, характерна за в. „24 часа“. Тук подобно на в. „24 часа“ се среща голямо разнообразие от етнически нюансирана лексика.

Някои от думите и словосъчетанията са общи за двата всекидневника (напрежение, размирици, проблем, ситуация, конфликт, етническо напрежение и др.), други се срещат само във в. „24 часа“ (война, война с Цар Киро, Септемврийско въстание, антисистемно въстание и др.) и в. „Стандарт“ (кървави сблъсъци и др.).

В двата вестника се наблюдава и употреба на метафори за означаване на събитията в Катунца (табл. 2). Част от метафорите описват събитията като въстание (в. „24 часа“ – Септемврийско въстание срещу Цар Киро и др). Друга група метафори са заимствани от футболния жаргон (в. „24 часа“ – меле и др.). Част от използваните метафори се групират около думата пожар (в. „24 часа“ – пожар, на бунт и др.). Във в. „Стандарт“ се появяват метафори, включващи в себе си прилагателното кървав (кървава саморазправа и др.).

Таблица 2. Метафори, използвани за означаване на събитията в Катунца във в. „24 часа“ и в. „Стандарт“

метафори	в.24 часа	в. Стандарт
свързано с въстание	антисистемно въстание, Септемврийско въстание срещу цар Киро	свързано с въстание, метеж
футболни	меле, плосък сблъсък на агитки	-
сравнение с пожар	пожар, пожар на бунт, пожар в Катунца	-
съдържащи прилагателното кървав	-	кървава саморазправа, кървави блъфове
„езикови“	метафора на недоволството, взрив на възмущение и негодувание срещу една системна несправедливост, бунт срещу ментето, в което живеем 22 години	гневът на потиснатите бели

Интересна е групата на „езиковите“ метафори, наречена така поради натрупването на думи за обяснение на събитията в Катунца. Тази група метафори в най-голяма степен изразява стъписването на българското общество и на медиите в лицето на българската преса пред феномена Катунца и трудното му дефиниране и анализиране поради неговата сложна и многопластова природа. Тази група е по-широко представена във в. „24 часа“ (метафора на недоволството и др.) и по-рядко се среща във в. „Стандарт“ (бунт на потиснатите бели и др.).

По отношение на синонимите, използвани за етикетиране на страните в конфликта в Катунца се вижда, че българите се свързват традиционно с мнозинство, местни хора и млади хора (табл. 3). Направено е разграничение между мирните граждани, които протестират и войнстващи агитки на футболни отбори, рокери и други групи в обществото, склонни към по-екстремно поведение и действия в обществото.

Таблица 3. Често използвани синоними за етикетиране на страните в конфликта в Катунца

	в. „24 часа“	в. „Стандарт“
българи	тъпла, гневна тъпла, недоволни, жители на селото, млади момчета от Катунца, българи, българите от Катунца	местните, местните хора, селото, млади момчета, младежи, хората от Катунца, българи, мнозинство
роми	хората на Кирил Рашков, Цар Киро и неговата банда от Катунца, Рашкови, роми, цигани, шофьорът убиец.	фамилията на Рашкови, клана Рашкови, Рашкови, хората на Рашков, Кирил Рашков и неговите приближени, роми, цигани, малцинство

Ромите са представени като малцинство и свързани с част от фамилията или групата на Кирил Рашков и др. (табл. 3). От друга страна, ромите присъстват едновременно като принадлежащи към българското общество под двойствен образ: български граждани и почтени хора, от една страна, и от друга, като представители на малцинствена група, която е свързана с извършване на редица престъпни действия на територията на България и Европа. Този двойствен образ на ромите присъства осезаемо и в двата български вестника и отразява двойственото отношение към тях в българското общество, както и говори за натрупани стереотипи спрямо тях.

Тематичен анализ

Основните медийни теми във в. „24 часа“ и в. „Стандарт“ включват „Историята на Цар Киро и фамилия“, „Позиция и действия на българските власти“, „Протестите в страната“, „Изборите и позицията на българските партии“, „Позицията на Европа“ и „Позицията на Българската православна църква“

В първата тема „История на Цар Киро и фамилия“, е засегната обширно личната история на Цар Киро и неговото семейство, включваща главно пристъпването на закона от тяхна страна и проблемите, които създават в Катунца и страната.

Втората медийна тема „Позиция и действия на българските власти“ включва, на първо място, действията на правителството и полицията за справяне със събитията в Катунца. Най-широко е отразена позицията на премиера Бойко Борисов в редица негови изявления, изявленията на президента Георги Първанов и други важни правителствени политически фигури.

Третата медийна тема, е свързана с организираните протести в страната. В нея широко са отразени протестите в редица български градове като Варна, София, Пловдив, Бургас и др.

Четвъртата медийна тема, отразява активността и позициите на лидерите и членовете на парламентарни и извънпарламентарно представени партии за събитията в Катунца през призмата на протичащите президентски и местни избори.

Петата медийна тема, е свързана с позицията на Европа спрямо събитията в Катунца.

Шестата медийна тема, отразява „позицията на Българската православна църква“. Тя се пречупва през образа на Христос и идеята за християнската вяра и прошка спрямо ближния.

Исторически позовавания

Резултатите от изследването показаха, че историческите позовавания за събитията в Катунца са балансирани между събития от настоящата и миналата история като преобладават тези, свързани с българското историческо настояще и минало.

И в двата вестника се наблюдава засилен интерес към личната история на Кирил Рашков и неговата фамилия и по-специално към техните престъпни действия. От друга страна, обект на споменаване са и проблемите на ромите в Европа и редица акции предимно в съседните страни и по-рядко в Европа.

Във в. „24 часа“ са включени събития от настоящата българска история – миналата история на цар Киро и неговата фамилия, престъпната дейност на Цар Киро, историята на ромския цар Гого, интеграцията на ромите, купуването на ромския вот по време на изборите, мешерето, ромските гета, историята на братя Галеви, преходът-управлението на Тодор Живков, връзката Тодор Живков – Бойко Борисов, историята на създаване на комбината Кремиковци, историята на трудови войски, проблемът с бездомните кучета, палежът на Народното събрание през 1997 г., палежът на Партийния дом през 1991 г. и др.

На страниците на вестника се срещат и исторически позовавания, свързани със събития от световната история като съвременни протести в Рим, Ню Йорк, Франкфурт, Лондон, Гърция, протестите на Уолстрийт, про-

тести в последните 20 години от България до Беларус, от Египет до Китай и от Южна Африка до Северен Йемен, арабската пролет, световната финансова криза и др. Тук са включени и събития като историята на Европейския съюз (Шенген, блокирането на България за Шенген от Холандия и Финландия, историята на Полша преди Шенген), управлението на Холандия (антиимигрантска партия във властта) и Финландия, проблеми с ромите на Балканите и в Европа, Десегрегационната програма на Ромски образователен фонд в Будапеща, интеграцията на чужденците в Европа, исляма, карикатурите на пророка Мохамед, либийска история (Муамар Кадафи), кубинска история (Фидел Кастро) и др.

Във в. „Стандарт“ се срещат събития както от настоящата българска, така също и от европейската история. Историческите позовавания от настоящата българска история са свързани с факти и събития като фамилната историята на Цар Киро, събитията в „Захарна фабрика“, свързани с убийството на проф. Станимир Калоянов, ромските вълнения в „Красна поляна“, историята с клана Зрънкови във Видин, инцидентът между полицаи и роми от Карнобатско, присъединяването на България към Европа, история на българската жандармерия, преходът, историята на Държавна сигурност (вербуването на цар Киро и др.).

Събитията от европейската история, на които се позовава в. „Стандарт“ са малко на брой и са свързани главно с проблемите с ромите в Европа, войната в Косово и др.

Събитията от миналата история във в. „24 часа“ са концентрирани около такива от българската история (във в. „24 часа“ Септемврийското въстание, турското робство, еничерството, позоваване на хилядолетната българска традиция за живеене на различни етноси на едно място, управлението на цар Фердинанд и др.) и световната история (индустриалната революция, крепостничеството, Втората световна война, фашизмът, изстреблението на евреите от Хитлер, американска история (Декларацията за Независимост, войната във Виетнам, историята на Епъл и Гугъл), окупацията на Етиопия от Италия през 1936, историята на Израел, палестинска история и др.).

Във в. „Стандарт“ се срещат малко исторически позовавания от миналата история, свързани главно с Втората световна война, изстреблението на евреите от Хитлер, еврейска история – създаване на Израел и др.

Литературните препратки включват произведения, герои и теми както от Библията, така също от българската и световната литература.

Във в. „24 часа“ се срещат препратки, свързани с Библията, представена със Стария Завет („Око за око, зъб за зъб“) и Новия завет (Св. ап. Павел): „Доколкото зависи от вас, бъдете в мир с всички човеци“ (Рим. 12: 18). Срещат се и позовавания на класически европейски произведения като „Хамлет“ на Шекспир („Има нещо гнило в България“), „Общественият договор“ на Джон Лок, Карл Попър и др., както и препратки от киното („На всеки километър“ и др.).

Във в. „Стандарт“ групата на литературните препратки е представена отново с позоваване на Библията с препратки от Стария завет („Око за око,

зъб за зъб“, Мойсей, Златният телец и др) и Новия завет (образът на Христос противопоставен на образа на цар Киро, кръщението на Исус Христос в р. Йордан от Йоан Предтеча, образът на водата, запечатваща духовната промяна на човека, христовия мир, Божия закон, оскъдняване на вярата в Бога, християнската прошка и др.).

Българската литература е представена с позоваване на класическото произведение на Алеко Константинов „Бай Ганьо“ и образите на главния герой, както и на други второстепенни герои –негови последователи като Гочоолу и Дочоолу. Във вестника намират място и изрази, заимствани от народната мъдрост или автори произведения като „Кроим шапка“, „Коли и беси“ и др. Във в. „Стандарт“ намират място и позовавания, свързани с произведения от световната литература – Езоп („Докато гоните сянката, внимавайте да не изгубите това, което имате!“), Фридрих Хаейк и др.

Заклучение

В заключение може да се обобщи, че резултатите от изследването показва широка медиен интерес към събитията в Катунца от страна на българските всекидневници „24 часа“ и „Стандарт“. Отразяването се характеризира с мощно начало, голяма интензивност, високи пикове и формиране на три периода на отразяване: период на интензивно отразяване, период на поддържащо отразяване и период на затихване в отразяването.

Установена е широка употреба на думи и словосъчетания за означаване на събитията в Катунца. Най-често се срещат тези от тях, които подчертават вида на събитието и неутралните думи и словосъчетания. По-рядка е употребата на думи и словосъчетания, които подчертават етническият характер на събитията.

Установена е също употреба на голямо разнообразие от метафори и появата на така нар. „езикови метафори“, които се появяват като отговор на необходимостта за намиране на обяснение за причините за появата и характера на наблюдаваните събития.

Установаването на богата палитра от исторически позовавания, включващи събития от настоящата и миналата българска и световна история, и с преобладаващо участие на събития от българското историческо настояще и минало показват големия отзвук, който получава феноменът Катунца в българското общество. Широкият диапазон от исторически позовавания е свързан със стремежа за осветляване, осмисляне и адекватно анализиране на събитията в Катунца. Това е свързано с активизиране на пластове от националната памет с цел „наместване“ на наблюдаваната драматична ситуация сред другите исторически значими събития и факти в българската история. Акцентът върху позовавания на настоящи събития, свързани с действията на Кирил Рашков и представителите на неговата фамилия, както и проблемите с ромите в България и Европа, показва значимостта на тази тема в българското общество и в бъдеще време.

Abstract

The present article deals with the comparative content analysis of materials reporting events in Katunitsa in the 24 chasa and Standard newspapers during the period 24.09 – 24.10.2011. It establishes the pattern of article distribution during the period, studies the characteristic features of media language and outlines the scope of the media topics. The words and phrases used to name the events in Katunitsa are specified as well the synonyms signifying the parties in the conflict. The article also analyses parallels with historical events from the recent and distant past.

Keywords: conflict, Katunitsa, kontent analysis, newspapers, violence

ЛИТЕРАТУРА

- Стоицова, Т., Полио, Х. Р., Цветанска, С., Георгиева, Р., Христова, А. и Мизова, Б. (2004). Психологически прочит на уводните материали за терористичните събития в САЩ от 11 септември 2001 в българската преса: I. Вестник „Сега“ – „Хора с бомби в главите“, Годишник на Департамента по масови комуникации, НБУ, 5-18.
- Стоицова, Т., Полио, Х., Цветанска, С., Р., Георгиева, Русинова-Христова, А, Мизова, Б и Бавро, Н. (2005а). Психологически прочит на уводните материали за терористичните събития в САЩ от 11 септември 2001 в българската преса: II. Вестник „Дневник“ – „Трагедия разтърси света“, Психологични изследвания, 1, 2005, 21-37.
- Стоицова, Т., Р., Георгиева, Цветанска, С., Бавро, Н., Христова, А, Мизова, Б. (2005б). Психологически прочит на уводните материали за терористичните събития в САЩ от 11 септември 2001 в руската преса: III. Вестник „Известия“ – „Война в сянка“, Психологични изследвания, 2005, 2, 71-81.

Милена Френкева е доктор по социална психология от ИИНЧ при БАН, магистър по социална и политическа психология от ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ и магистър по политология от СУ „Климент Охридски“. Проявява научни интереси в областта на социалната и медийната психология, психологията на тероризма и медийното му отразяване. Авторът има 14 научни статии от участия в различни научни форуми и конференции: 13 на български и 1 на английски.